

Кафедра політології, соціології і культурології

Політичні конфлікти та ризики у глобальному світі

навчальна дисципліна вільного вибору
здобувачів наукового ступеню доктора філософії
(спеціальність 052 «Політологія»)

Викладач:

Денисенко Ірина Дмитрівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Опис навчальної дисципліни:

Термін проведення: 1, 2 семестр

Загальний обсяг дисципліни: 4 кредити (120 годин)

Лекцій: 16 годин

Семінарів: 24 годин

Самостійна робота: 80 годин

Форма контролю: залік у 2 семестрі

Мета курсу:

підвищення рівня політологічного мислення щодо усвідомлення логіки розвитку сучасного світу у контексті засвоєння концептуальних засад та закономірностей процесу виникнення, динаміки та врегулювання політичних конфліктів та ризиків в системі міжнародних відносин за умов глобалізації.

Завдання курсу:

з'ясування: ролі та місця політичних конфліктів та ризиків у розвитку міжнародних відносин; причинно-наслідкових зв'язків конфліктності міжнародних відносин; дискусійних проблем взаємовідносин учасників міжнародних конфліктів у контексті розвитку сучасного світу за умов глобалізації.

Зміст курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

ТЕМА 1.1. Міжнародні відносини як середовище політичних конфліктів

Міжнародні відносини та міжнародна політика як сфери суспільного життя. Їх конфліктогенність. Соціальна природа зовнішньої політики держави. Політична стабільність і нестабільність. Національний інтерес як концептуальна та практична основа зовнішньої політики. "Лінкідж" - взаємопов'язаність зовнішньої та внутрішньої політики держави. Вияви міжнародного конфлікту. Природа та походження конфлікту, як суспільного і міжнародного феномену, його універсальність. Учасники міжнародного конфлікту, середовище конфліктних ситуацій.

ТЕМА 1.2. Типологія міжнародних конфліктів

Типологія міжнародних конфліктів. Політичні, внутрідержавні та міжнародно-політичні конфлікти. Збройні і не збройні конфлікти. Конфлікти з нульовою і ненульовою сумою. Конфлікти з від'ємною сумою. Класифікація міжнародних конфліктів за сферою суперечностей (політичні, економічні та ідеологічні конфлікти) За засобами використання (збройні і не збройні). За географічними масштабами (локальні, регіональні, глобальні). За складом конфліктуючих сторін (двосторонні, багатосторонні, коаліційні). За тривалістю (короткотривалі, середньої тривалості, довготривалі). Історичні типи джерел напруги у міжнародних відносинах. Релігійний євангелізм. Династичні суперечки. Націоналізм. Національна ворожнеча та ідеологічна конфронтація. Геополітичне суперництво.

Зміст курсу

ТЕМА 1.3. Теоретичні підходи до дослідження природи політичних конфліктів

Основні погляди на суть та природу політичного конфлікту в класичних теоріях міжнародних відносин (від Фукідіда до сьогодення). Протистояння «реалістського» та ідеалістського підходів до сутності, причин виникнення та регулювання міжнародних конфліктів. Модерністські та постмодерністські теорії міжнародного конфлікту. Позитивістські принципи дослідження міжнародного конфлікту. Феміністичні теорії в поясненні війни.

ТЕМА 1.4. Способи врегулювання міжнародних конфліктів

Врегулювання конфліктів. Шляхи підходи і методи врегулювання конфліктних ситуацій. Традиційні методи. Послуги третьої сторони. Посередництво. Роль ООН в урегулюванні конфліктів. Регулятивна роль міжнародного права. Роль домовленостей між наддержавами й великими державами у врегулюванні конфліктів. Основні дослідницькі центри. Йоган Галтунг. К. Уолт. Д. Сінгер. Зростання значення переговорів в сучасних міжнародних відносинах.

Зміст курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ВИКЛИКИ БЕЗПЕЦІ ТА СТІЙКИЙ РОЗВИТОК

ТЕМА 2.1. Глобалізаційні процеси та сучасні політичні конфлікти

Глобалізація як магістральна тенденція сучасних міжнародних відносин. Основні підходи до сутності поняття «глобалізація». Вплив глобалізації на формування світової політичної системи та формування конфліктів. Економічні, культурні та технічні прояви глобалізації та їх вплив створення конфліктогенної ситуації. Вплив недержавних акторів на міжнародні конфлікти. Протистояння Північ – Південь як прояв глобалізації. Глобальне протистояння в умовах існування культурно-цивілізаційних блоків та створення зони напруги в міжнародних відносинах. Проблема «золотого мільярда» та боротьба за ресурси. Підходи до перспектив майбутнього глобалізованого світу. Концепція т.зв. McWorld в міжнародних відносинах. Переваги та недоліки глобалізації та перспективи міжнародних конфліктів. Глобальне співробітництво та перспективи створення нової світової системи.

Зміст курсу

ТЕМА 2.2. Міжнародні конфлікти і питання безпеки

Особливості сучасних конфліктів. Зловживання силою у міжнародній політиці. Стирання граней між внутрішнім та міжнародним конфліктом. Зростання ролі недержавних рухів та об'єднань етнічної, релігійної та сепаратистської спрямованості. Боротьба за контроль над ресурсами. Дж. Розенау про «роздвоєння міжнародної арени». Держава як джерело стабільності й конфлікту. «Держави, що падають». Етнічна, релігійна, ресурсна основа новочасних конфліктів. Нові учасники конфліктів. Зміна характеру конфліктів. Превентивна дипломатія. Безпека та м'яка безпека. Типи систем міжнародної безпеки. Унілатеральна безпека. Рівновага сил у світовій політиці. Блокова система безпеки. Система колективної безпеки. Коопераційна система безпеки.

Зміст курсу

ТЕМА 2.3. Міжнародний тероризм як глобальна проблема людства

Походження поняття «тероризм». Історичні типи тероризму. Особливості транснаціональних конфліктів та їх сутнісні характеристики. Проблема тероризму в постбіполярному світі. Основні риси сучасного тероризму. Тероризм як примусова дипломатія. Інструменти терористичної діяльності в досягненні власних цілей. Тероризм як конфлікт з нульовою сумою. Релігійний тероризм як чинник сучасного розвитку міждержавної взаємодії. Тероризм та проблема застосування зброї масового знищення. Проблема стримування терористичних атак та міжнародна протидія небезпечному явищу. 11 вересня 2001 р. як символ терористичної атаки та «асиметричної відповіді» в міжнародних відносинах. Проблема тероризму в державах світу.

ТЕМА 2.4. Міжнародні організацій як гаранти стійкого розвитку сучасного світу

Діяльність міжнародних організацій щодо врегулювання конфліктів. Основні міжнародні гуманітарні організації, що спеціалізуються на врегулювання міжнародних конфліктів. Діяльність ООН, ОБСЄ, РЄ, ЄС, МКЧХ, Данської ради з питань біженців.